

Likestilling i barnehagen

”Den profesjonelle førskolelæreren”

Fagoppgave i pedagogikk.

Maybelle Dørum

DEFU-06

Høgskolen i Nesna

2009.

Studentens forord.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg vært avhengig av at andre mennesker har stilt opp, og oppgaven hadde ikke blitt til uten deres hjelp. Derfor vil jeg gjerne benytte anledningen til å takke.

Først vil jeg takke personalet i de barnehagene som sa seg villig til å la seg intervju og observere. Og jeg vil takke mine medstudenter for god støtte da frustrasjonene stormet som verst. Det er godt å ha noen å snakke med som er i samme situasjon.

Jeg vil takke faglærer for støtte og veiledning under arbeidet med oppgaven.

Og jeg vil takke samboeren min og mine og barn for å ha hatt verdens lengste tålmodighet, og holdt ut med meg, ikke bare mens jeg skrev denne oppgaven, men gjennom i hele studiet. (Hold ut, nå er det bare et halvt år igjen!)

Tusen takk alle sammen!

Maybelle Dørum

Oppdal, 7.november 2009.

INNHOLDSFORTEGNELSE

STUDENTENS FORORD	2
INNHOLDSFORTEGNELSE	3
PRESENTASJON AV TEMA OG PROBLEMSTILLING	4
BEGRUNNELSE FOR VALG AV PROBLEMSTILLING	4
OPPGAVENS HENSIKT	4
”REGLER”	4
OPPBYGGING AV OPPGAVEN	5
DEL 1	5
LOVER OG VEDTEKTER	5
”BARNEHAGELOVEN”	5
STORTINGSMELDING NR. 41	5
RAMMEPLAN FOR BARNEHAGENS INNHOLD OG OPPGAVER	6
LIKESTILLING	6
LIKHEIT OG LIKEVERD	7
MEDVIRKNING	7
ROLLEMODELLER	8
LÆRING OG UTVIKLINGSTEORI OM BARN	8
SOSIALISERING	8
<i>Likhet og ulikhet</i>	8
<i>Kjønns sosialisering</i>	9
<i>Identitet</i>	9
DEN ØKOLOGISKE UTVIKLINGSMODELLEN	9
SPELING	10
HJALLIMODELLEN	11
<i>Kjerning</i>	11
<i>Gutte- og jentepedagogikk</i>	12
<i>Oppsummering</i>	12
METODER FOR INNHENTING AV DATA	13
KVANTITATIVE OG KVALITATIVE METODER	13
VALG AV METODER	13
DATAENES VALIDITET	13
DEL 2	14
RESULTATER OG ANALYSE	14
PRESENTASJON AV INFORMANTENE	14
HVA MENER PERSONALET AT LIKESTILLINGSARBEIDET I BARNEHAGEN HANDLER OM?	14
HVORDAN BLIR RAMMEPLANEN BRUKT I LIKESTILLINGSARBEIDET I BARNEHAGEN?	15
HVILKE REGLER ER DET I BARNEHAGEN? FÅR GUTTER OG JENTER LIKE MULIGHETER?	16
<i>Observasjon</i>	17
<i>Å ta plass</i>	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>
KONKLUSJON	20
ETTERORD	21
LITTERATURLISTE	22
VEDLEGG	23
INTERVJUGUIDE	23
FORESPØRSEL OM INTERVJU OG OBSERVASJON AV PERSONALET	24

INNLEDNING

Presentasjon av tema og problemstilling.

I denne oppgaven skriver jeg om likestilling i barnehagen. Jeg har tatt utgangspunkt i en semesteroppgave jeg skrev tidligere i år som handlet om hvordan personalet i barnehagen kan jobbe for å fremme likestilling mellom kjønnene, og i denne oppgaven ser jeg på likestilling i forhold til gutters og jenters utviklingsmuligheter. Jeg har valgt å se på voksenrollen, og jeg ønsker å finne ut om personalet i barnehagen gjennom sine holdninger og handlinger forskjellsbehandler jenter og gutter. Jeg kom frem til følgende problemstilling: *Det er ulike "regler" for gutter og jenter i barnehagen.*

Begrunnelse for valg av problemstilling.

Det er allerede gjort en del forskning på likestilling og mange av dem konkluderer med at vi ikke er kommet så langt i likestillingsarbeidet som vi selv kanskje liker å tro. Statistikk¹ viser for eksempel at gutter og jenter ennå velger tradisjonelt når det gjelder både utdanning og yrker. I tillegg har erfaringer fra oppvekst og yrkesliv vist meg at det av og til fungerer lettere i teorien enn i praksis, å gi gutter og jenter like utviklingsmuligheter. Den tause kunnskapen vi sitter inne med; holdningene våre til gutter og jenter, og alle de hverdagslige tingene man bare gjør og ikke tenker over, kan gi konsekvenser for barnas utviklingsmuligheter, og for likestillingsarbeidet i barnehagen.

Oppgavens hensikt.

Utover det at denne oppgaven er en del av eksamen i pedagogikk, ønsker jeg også å oppnå en større forståelse og innsikt i temaet. Jeg håper denne oppgaven bidrar til en økt bevissthet rundt egne holdninger slik at mine handlinger ikke bidrar til diskriminering av gutter og jenter.

"Regler"

Før jeg går videre vil jeg utdype hva jeg mener med "regler" i min problemstilling. Med regler tenker jeg ikke først og fremst på de skrevne reglene som gjelder i barnehagen. Jeg tenker at det handler mer om de *uskrevne* reglene, personalets tause kunnskap. I dette ligger alle de holdningene og forventningene som personalet har til gutter og jenter, og som kommer

¹ ssb.no, Statistisk sentralbyrå sin nettside, 9.11.2009.

til uttrykk gjennom handlingene deres. En uskreven regel kan for eksempel være at voksne tillater at gutter får mer taletid enn jenter i samlingsstund og under måltid. Eller at de voksne gir mer rom for jentene enn for guttene.

Oppbygging av oppgaven.

Jeg har valgt å dele oppgaven i to. I første del vil jeg presentere temaet, og kort si noe om hva ulike lovverk og forskrifter sier om likestilling. Jeg vil definere ulike begreper, og presentere teorien som ligger til grunn for denne oppgaven. Sist i del to presenterer jeg metoder for datainnsamlingen, og begrunner valg av disse.

I del to kommer først en kort presentasjon av informantene, deretter en oppsummering av resultater fra datainnsamlingen. Disse resultatene analyseres opp mot rammeplanen, teorien nevnt i del 1, og opp mot problemstillingen. Til slutt i oppgaven kommer en konklusjon.

DEL 1

LOVER OG VEDTEKTER

Det er fins lover og forskrifter som det er viktig å kjenne til når det gjelder temaet ”likestilling i barnehagen”. De sier noe om hva vi er pliktig til å gjøre, og gir retningslinjer for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver.

”Barnehageloven”

Under § 2 om barnehagens innhold, etter lov 17.6.2005 nr 64 om barnehager står det:

”... Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling”²

Barnehagene er altså lovpålagt å fremme likeverd og likestilling i sitt pedagogiske arbeid.

Stortingsmelding nr. 41

På Kunnskapsdepartementet sine nettsider kan vi lese Stortingsmelding nr. 41 som handler om kvalitet i barnehagen: *”... Likestilling er en sentral verdi i det norske samfunnet, og likestillingsperspektivet skal være integrert i barnehagens daglige virksomhet. Hvordan personalet*

² <http://www.lovdatab.no/all/tl-20050617-064-001.html#2>

arbeider med likestilling og likeverd, handler om hvilke verdier de fremmer i praksis gjennom sine holdninger.”³

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

I Rammeplan – 06 (heretter omtalt som Rammeplanen) i kap.1.3 under ”Barnehagens verdigrunnlag” står det at likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk:

”Barnehagen skal oppdra barn til å møte og skape et likestilt samfunn, ... og bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling mellom de to kjønn. Gutter og jenter skal ha like muligheter til å bli sett og hørt og oppmuntres til å delta i fellesskap alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter.” ... ”Personalet har som rollemodeller et særlig ansvar for at barnehagens verdigrunnlag etterleves i praksis.”⁴

Kunnskapsdepartementet har i tillegg til Rammeplanen også utgitt ulike temahefter som skal være til inspirasjon og grunnlag for refleksjon, blant annet *”Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen.”⁵* Her utfordres praksisen og holdningene våre til hva vi synes er greit at gutter og jenter gjør. I dette heftet tas det utgangspunkt i at måten personalet møter barna på, er sentral for deres læring, og det tar opp hvordan det kan arbeides med likestilling og likeverd i barnehagen. Forfatteren av dette heftet, Nina Rossholt, sier at likestilling handler om *”relasjoner, og det å se og legge til rette for pedagogiske virksomhet som ikke reproducerer tradisjonelle kjønnsrollemønstre.”⁶*

LIKESTILLING

Likestillingslovens formål er å fremme likestilling mellom kjønnene, og tar da særlig sikte på å bedre kvinnens stilling. Og tradisjonelt sett har målet med likestilling vært å sikre kvinners rettigheter og bedre deres stilling i samfunnet. Likestilling i barnehagen kan sies å handle om verdier og motiver for handlinger.

³<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-41-2008-2009-/9/8.html?id=563944>

⁴ Rammeplanen, (Kunnskapsdepartementet, 2006)

⁵ Nina Rossholt, (Oslo, 2006)

⁶ Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2006)

Askland og Rossholt belyser hvordan likestillingspedagogikken i barnehagen skapes gjennom språket og praksisen. *”Likestilling handler om synet på mennesker og i dette tilfellet synet på jenter, gutter, kvinner og menn i barnehagen.”*⁷

Likhet og likeverd.

Likestilling kan knyttes opp mot likhet og likeverd. Hvis man tenker på likestilling som likeverd, så åpner vi opp for forskjellighet. Og likeverd er å godta at man kan være forskjellig, men likevel anse alle som like mye verd.

Likestilling knyttet til likhet betyr ikke at jenter og gutter skal bli like, men at de skal få de samme mulighetene til å velge. Og like muligheter betyr faktisk at vi av og til må behandle kjønnene ulikt. Vi må se barn som jenter og gutter, bare da kan vi klare å få til likestilling.⁸

Medvirkning.

Likestilling kan også sees på som medvirkning. Å arbeide for likestilling blir da å la barna medvirke gjennom demokratiske prosesser. Rammeplanen sier at *”Barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.”*(kap.1.5)

Ens egne verdier og syn i forhold til barns oppdragelse kan være ganske forskjellig fra andres, og personalets selvforståelse og holdninger til barn vil virke inn på deres avgjørelser med å gi barn mulighet til medvirkning i barnehagen. Å ta barns innspill på alvor avspeiles i førskolelæreres og assistenters væremåter og holdninger.

Slik jeg tolker Rammeplanen er det meningen at barna skal være med å påvirke innholdet, at de skal bli hørt, men at de voksne skal legge rammene for det pedagogiske arbeidet og sikre at alle barn får vekst og utvikling. Jeg anser personalets personlige egenskaper og deres syn på barn som den største faktoren i dette arbeidet. Hvordan de voksne i barnehagen er, hvordan de samtaler, henvender seg og er sammen med barn er grunnleggende for om vi kan snakke om barns medvirkning.

⁷ Leif Askland og Nina Rossholt, (Bergen, Fagbokforlaget, 2009)

⁸ Ann Kristin Larsen og Mette Vaagan Slåtten, (Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, 2006.)

Rollemodeller

”Personalet må reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter,... Personalet har som rollemodeller et særlig ansvar for at barnehagens verdigrunnlag etterlevs i praksis. Refleksjoner over egne verdier og handlinger bør inngå i personalets praksis” (Rammeplan-06, Kap1.3)

Jeg forstår dette som at når du jobber i barnehage har du lover og forskrifter som forteller deg hvordan du skal være, og at det er derfor ikke uvesentlig hva slags holdninger du gjenspeiler i samspillet med barn og voksne i barnehagen. Det ligger stor påvirkningskraft i det å være rollemodell, og at det er viktig å være seg dette bevisst når man jobber sammen med barn.

LÆRING OG UTVIKLINGSTEORI OM BARN

Likestillingsarbeidet i barnehagen mener jeg må sees i sammenheng med hvordan barn lærer og utvikler seg til å bli den de er. Urie Brofenbrenner, Donald W. Winnicott og George Herbert Meads teorier handler blant annet om at samspillet med andre, og konteksten barnet vokser opp i må sees i sammenheng med hvordan barnet utvikler seg. Jeg skal ikke gå så veldig dypt inn i de ulike teoriene, men det vil være hensiktsmessig å si litt om dette med bakgrunn i at barnehagen er en læringsarena der personalet fungerer som rollemodeller for barna.

Sosialisering.

Sosialiseringsprosessen⁹ referer til prosessen der barnet utvikler seg som unikt individ og på samme tid blir en del av sitt samfunn og sin kultur. Identitetsutviklingen skjer gjennom denne sosialiseringsprosessen og i forhold til det kulturelle fellesskap barnet vokser opp i. Siden barnet i dag tilbringer veldig mye tid i barnehagen kan man si at de voksne i barnehagen står for mye av den sosialiseringa som før var foreldrenes oppgaver.

Likhet og ulikhet.

Jenter og gutter er født forskjellige. I forskningen snakker vi om *biologisk kjønn* og *sosialt kjønn*. Biologisk kjønn er knyttet til om du er født til jente eller gutt. Sosialt kjønn er knyttet til de forventningene vi har til jenter og gutter. Vi har alle oppfatninger av hva som er feminint og maskulint, og for hvordan det passer seg for gutter og jenter å oppføre seg.

⁹ Ivar Frønes, (Oslo, Gyldendal Norsk Forlag, 2006)

F eks tillegg er vi ofte jenter og gutter spesifikke egenskaper som at gutter er mer aktive enn jenter, og trenger å få løpe litt rundt og ha rom rundt seg. Og at jenter for eksempel er mer omsorgsfulle enn gutter.

Holdninger og oppfatninger om egenskaper ved kjønn vil alltid være i forandring fordi samfunnet forandrer seg. Og på sikt vil det også påvirke barns identitetsutvikling og sosialisering.¹⁰

Kjønns sosialisering.

Med *kjønnsidentitet*¹¹ menes den bevisste opplevelsen barnet har av å være gutt eller jente. Det å ha en *kjønnsrolle*¹² er en måte å være i takt med de forventningene omgivelsene har til det å være jente eller gutt. Kjønnsroller er med andre ord sosiale konstruksjoner. *Kjønns sosialisering* kan sies å handle om hvordan vi produseres til gutter og jenter. Barn har rollemodeller rundt seg overalt som påvirker dem og som gir dem et bilde på hvordan omverden ønsker at de skal være, hva som forventes av dem. Disse rollemodellene kan være levende personer i omgivelsene som foreldre, søsken, førskolelærere, men det kan også være beskrivelser og bilder av mennesker i bøker, reklame, tegneserier, TV. Via disse rollemodellene lærer barna hvordan de skal oppføre seg som jente eller gutt, og hvilke egenskaper de har.

Identitet.

*Identitet kan defineres som en oppfating av seg selv som selvstendig individ med særpreget som skiller en fra andre.*¹³ Å ha identitet vil si å kjenne seg selv og vite hva det står for.¹⁴

Identitetsutviklingen er kompleks, og jeg skal ikke begynne å utdype alle faktorer som virker inn på hva som former vår identitet. Men de fleste vil være enig i at i tillegg til hvilket kjønn du er født med, så vil alt du har opplevd i livet vil virke inn på hva du utvikler deg til å bli. Som for eksempel familie, nasjonalitet, hjemsted, religion, livsstil, utdanning, språk osv.

Den økologiske utviklingsmodellen.

Brofenbrenners *økologiske utviklingsmodell*¹⁵ tar for seg både barnet og de sammenhengene barnet lever i. Brofenbrenner ser på barnets utvikling som en prosess der ulike arenaer og

¹⁰ Larsen og Slåtten, (2008)

¹¹ Vigdis Bunkholdt, (Otta, Universitetsforlaget 2003)

¹² Vigdis Bunkholdt, (Otta, Universitetsforlaget 2003)

¹³ Vigdis Bunkholdt, (Oslo, Universitetsforlaget, 2003)

¹⁴ Inge Bø, og Lars Helle, (Oslo, Universitetsforlaget, 2007)

ulike mennesker bidrar i et gjensidig samspill med barnet selv. Det ikke bare barnet deltakelse i de ulike miljøene som innvirker på dets utvikling, men også forbindelsene mellom de ulike miljøene.

Slik jeg tolker teorien må man se på miljøet rundt barnet i sammenheng med dets utvikling. At de ulike miljøene som barnets familie deltar i; familiens sosiale nettverk som venner, naboer, familie osv, yrkeslivet, *barnehagen*, skolen, fritidsaktiviteter, kulturen og samfunnet det lever i osv, påvirker barnets utvikling. Og hvis vi ser på likestilling i lys av denne teorien kan vi si barnet får tilbakemeldinger på seg selv fra mange ulike miljøer, og disse vil til sammen gi barnet et bilde på hva som er forventet atferd, hva det vil si å være gutt eller jente. Et eksempel kan være fritidsaktiviteter, hvor jenta deltar på ballett, og gutten deltar på ishockey, eller omvendt. Et annet eksempel kan være hjemme, hvor mor vasker og steller i huset, mens far rydder i garasjen og reparerer ødelagte ting. Eller at far er hjemmeværende, mens mor er i arbeid og er familiens forsørger. Barn som omgås i disse miljøene vil naturlig nok ha ulike oppfatninger av hva som forventes av dem, og hvilke muligheter de har som fremtidige kvinner og menn.

Speiling

Både George Herbert Mead og Donald W. Winnicott fokuserte på samspillet og det relasjonelle miljøet barnet vokser opp i. I deres teorier finner vi begrepet *speiling*. Speiling vil si *det å bli informert om hvem og hvordan en er gjennom måten andre oppfatter en selv, og hvordan andre kommuniserer dette tilbake.*¹⁶

Mead¹⁷ sier at i samspill med andre møter barnet den andres reaksjoner på seg, og disse reaksjonene gjør det mulig for barnet å se seg selv fra den andres posisjon. I sine teorier snakker han også om de ”signifikante andre” (de som er mest betydningsfulle for barnet). Da refererer han til de sosiale forhold som er viktigst i sosialiseringprosessen. De signifikante andre opptrer ikke bare som personer barnet har et faktisk forhold til, og som det samhandler med, men også som kultur og forståelsesformer. Førskolelærerne og jevnaldrende i barnehagen, ved siden av foreldrene, være av de som er de mest betydningsfulle og som det vil ligne på.

¹⁵ Liv Mette Gulbrandsen, (Oslo, universitetsforlaget 2006).

¹⁶ Liv Mette Gulbrandsen, (Oslo, universitetsforlaget 2006).

¹⁷ Liv Mette Gulbrandsen,(Oslo, universitetsforlaget,2006)

Hvis vi ser på likestilling i lys av disse teoriene viser det at barn fra fødselen av møter viktige andre som forteller dem både bevisst og ubevisst hvordan de skal oppføre seg. Kanskje snakker vi ulikt til barnet ut fra hvilket kjønn det har, og behandler dem ulikt.

Etter hvert lærer barna hvordan de skal oppføre seg som jente eller gutt. Denne forskjellsbehandlingen er ikke noe vi gjør bevisst. Holdningene våre er preget av den kulturen vi er oppvokst/lever i, og er ikke noe vi går rundt og tenker på hele tiden. Det er noe vi bare gjør.

Hjallimodellen

Hjallipedagogikken tar utgangspunkt i den forståelsen at vi i vår vestlige kultur ubevisst og utilsiktet sosialiserer gutter og jenter forskjellig til skade for begge kjønn. Når man jobber ut fra Hjallimodellen, tilbys barna samme pedagogikk - men med forskjellig vektleggelse hos de to kjønnene. Gutter og jenter blir støttet og utfordret på forskjellige områder, og på denne måten forsøker førskolelærerne å motarbeide ulikhet og urettferdighet med hensyn til kjønnes forskjellighet. (Kjønnsoppdragelse er det viktigste aspektet i modellen, men ikke det eneste som tenkes alternativt annerledes. Struktur, lek, leketøy, innretning og omgangsformer er også noe av det som betraktes på en uvanlig måte.) Hjallimodellen er utviklet av institusjonens leder *Margrét Pálá Ólafsdóttir* og hennes medarbeidere.

Kjerning.

Barna er delt inn i guttekjerner og jentekjerner når de har samling.

Hovedargumentet for at barna er oppdelt etter kjønn det meste av tiden er at i hver deres kjerner blir jenter og gutter, på deres egne premisser, støttet i sine egne styrkeområder og utfordret til å utvikle sine svakere sider. Modellen bygger på to gjensidig avhengige hovedprinsipper: *Øvelse gjør mester, og kjerning*. I dette ligger at man lærer seg ferdigheter gjennom iherdig trening, og at man styrker pedagogisk refleksjon og praksis ved å søke inn til kjernen av en sak. Ved hjelp av begrepet *kjerning* belyser de og diskuterer førskolelærerne praksis fungerer, og hvordan den kan forbedres. Å velge hva som skal øves er ikke overlatt til barna, pedagogene vurderer hva som kan være med å styrke den enkelte og gruppen når det gjelder selvhverdelse og kompetanse.

Gutte- og jentepedagogikk.

Hjallimodellens mål med guttepedagogikken er ikke å gjøre guttene feminine, men å gjøre dem til harmoniske og vennlige barn som ikke føler behov for å skulle hevde seg på andres bekostning, og som ikke trenger å utøve vold. Det guttearbeidet som prioriteres høyest er nærhetsøvelser, å føle omsorg for hverandre, å sitte sammen, å tørre å røre ved hverandre, å trøste og å ta ansvar for fellesskapet. For eksempel vaske hverandres føtter mens de snakker og koser seg.

Jentepedagogikken har de samme elementene som guttepedagogikken men det oppmuntres til å være litt frekkere, initiativrike, mindre nærtagende og mindre avhengige. Vågeøvelser blir det viktigste elementet her. For eksempel det å utføre durabelige hopp fra et bord og ned på en madrass. Målet er å motvirke passivitet og frykt, og stimulerer jentene til å tørre.

Både gutter og jenter jobber i hver sine grupper med de samme øvelsene og samme innhold, og de må forholde seg til de samme reglene, normene og sluttmaal. Men med bakgrunn i at jenter og gutter utvikler seg og er sosialt forskjellig er det også på forskjellige områder de trenger hjelp og støtte.

(Kapittelet om Hjallimodellen er hentet fra brosjyrevedlegget til videofilmen "Hjalli – en uvanlig barnehage", skrevet av Anne-Mette Kruse og Margrét Pálá Ólafsdóttir, 1992)

Oppsummering

Slik jeg tolker lovverk, rammeplan for barnehager og teorier beskrevet over, virker likestillingsarbeidet i barnehagen å dreie seg om det å ha kunnskap om barns identitetsutvikling og læring, og det å bli bevisst likheter og forskjeller. Ikke bare mellom kjønn, men også innad mellom jenter og gutter, og innad i personalgruppen. Ansatte i barnehagen må bli bevisst sine egne holdninger til kjønn, og reflekterer over hvordan dette påvirker det pedagogiske arbeidet slik at de bevisst kan arbeide for å gi barna like utviklingsmuligheter.

METODER FOR INNHENTING AV DATA

Kvantitative og kvalitative metoder.

Kvantitative observasjoner dreier seg om fenomener som kan måles. Denne type observasjon er rettet mot det ytre og lett synlige hvor man prøver å registrere og forklare det som foregår.¹⁸

Kvalitative data er ikke tallfestede egenskaper. Det er observasjoner basert på vurderinger, forsøk på å få tak i helheter, oppfatninger og resonnementer. Formålet med kvalitative forskningsintervju er å få tak i intervjupersonenes egne tanker og beskrivelser. Disse dataene er ikke så lette å måle, og må i stor grad må baseres på skjønn. Men de er like fullt nødvendige for å skaffe nødvendig informasjon.¹⁹

Valg av metoder.

Jeg har i arbeidet med oppgaven brukt både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder.

Av kvalitative metoder benyttet jeg ustrukturerte observasjoner av barn og voksne i samspill, og uformelle forskningsintervju av personalet. Gjennom å observere barn og voksne gjennom hele dager var målet å danne et bilde av kulturen i barnehagen, hvilke ”regler” de voksne opererte med, hvordan de snakket til hverandre og med barna på, hvilke holdninger som ble gjenspeilet i de voksnes handlinger.

Målet med intervjuene var å få fram personalets forståelse av kjønn og likestilling, og hvordan de arbeider med det i barnehagen. Jeg kunne valgt å bruke spørreskjema, men jeg vurderte intervju som et bedre alternativ fordi jeg da kunne stille oppfølgingsspørsmål, og avklare evt. misforståelser.

Av kvantitative observasjonsmetoder brukte jeg blant annet sosiogram for å kartlegge den verbale kontakten mellom barn/barn og barn/ voksen. For eksempel hvor mye taletid gutter og jenter fikk i ulike situasjonene. Disse ble så oppsummert.

Dataenes validitet.

To av intervjuene ble gjort ved hjelp av digital lydopptaker, og notater fra disse er direkte sitater fra informantene. To intervju ble gjort uten lydopptaker, her ble dataene ivaretatt ved

¹⁸ Olav Dalland, (Oslo, Gyldendal Norsk Forlag 2008)

¹⁹ Olav Dalland, (Oslo, Gyldendal Norsk Forlag 2008)

hjelp av å skrive ned stikkord og enkelte sitat fra informant. Jeg er klar over at det kan sås tvil om validiteten i dataene til intervjuene som er gjort uten lydopptaker, da intervjuene er renskrevet ut fra min hukommelse, mine stikkord, og hva jeg personlig har valgt å fokusere på i samtalen.

Jeg er også klar over at ”forskningseffekten”²⁰ kan ha påvirket resultatet i mine observasjoner, at personalet kanskje har oppført seg annerledes pga av meg og mitt nærvær. Ideelt sett skulle jeg ha observert først og ”spurt etterpå”, men det ble dessverre ikke mulig i alle tilfellene. Det er lett for personalet å være bevisst sine handlinger når de i løpet av intervjuene er blitt gjort oppmerksom på hva jeg ser etter! I tillegg drar jeg med meg egne erfaringer og holdninger som virker inn på hva jeg vektlegger i mine observasjoner.

DEL 2.

RESULTATER OG ANALYSE

Presentasjon av informantene.

F1: Kvinne, 26 år, førskolelærer, arbeider som pedagogisk leder i en privat barnehage.

A1: Kvinne, 36 år, utdannet barnepleier, 14 års erfaring fra barnehage, arbeider som assistent i samme barnehage som informant 1.

F2: Kvinne, 40 år, utdannet førskolelærer, arbeider som pedagogisk leder i kommunal barnehage, Hun har 18 års erfaring i yrket.

A2: Kvinne, 52 år, assistent, arbeider i samme barnehagen som informant 3.

I presentasjonen av resultatene kommer noen sitater fra informantene, og i den forbindelse dukker det opp noen forkortelser; A1 og A2 her symboliserer assistentene. Og F1 og F2 symboliserer førskolelærerne.

Hva mener personalet at likestillingsarbeidet i barnehagen handler om?

A1: ”Det handler om å likestille gutter og jenter, ... Alle skal få være med på det dem vil uansett om det er gutteting eller jenteting”.

²⁰ Olav Dalland, (Oslo, Gyldendal Norsk Forlag 2008)

I forståelsen av likestilling var alle informantene enig i at det å være gutt eller jente ikke skal avgjøre hvilke utviklingsmuligheter du skal få. Alle poengterte hvor viktig det var å se det enkelte barn og gi dem muligheter og utfordringer ut fra deres personlighet og evner. Det virket likevel å være mer fokus på valg av leker og aktiviteter, enn på betydningen av personalets holdninger og refleksjoner i dette arbeidet. Kun 1 av 4 nevnte noe om dette:

F2: *"Det er viktig at voksne ikke forventer noe fra barnet ut fra hvilket kjønn barnet har., ... Det er lettere å se ulikheter i leken mellom barna, enn å gå i seg selv og være bevisst på hva en gjør mot gutter og jenter."*

F2 reflekterer over at egne holdninger og syn på barn er viktig i denne prosessen, og det samsvarer med hva Rammeplanen pålegger personalet i barnehagene å gjøre.

Ønske og vilje til å likestille barna er definitivt tilstede hos alle, men de har ulikt syn på hvordan man gjør dette i praksis. I intervjuene kom det frem at de innad i samme barnehage har ulik forståelse av likestilling og kjønn, og en konsekvens at dette kan være at de opererer med ulike regler overfor barna. Rossholt sier at hvordan vi forstår likestilling får konsekvenser for det pedagogiske innholdet man velger å arbeide videre med. *"Det krever både evne, innsikt og vilje for å kunne reflektere over offentlige dokumenter, egen praksis, og egen profesjonelle yrkesrolle,"*²¹

Hvordan blir Rammeplanen brukt i likestillingsarbeidet i barnehagen?

A2: *"Å, du spør så vanskelig! Jeg vet ikke jeg, men det har sikkert vært oppe til diskusjon uten at uttrykket likestilling har vært brukt."*

A1: *"Ordet likestilling har ikke vært brukt i forbindelse med planlegging.."*

Det kom frem av intervjuene at ingen av barnehagene har definert begrepet likestilling, og at de ikke har utarbeidet noen konkrete metoder eller strategier for å ivareta likestillingsarbeidet. Begrepet likestilling blir rett og slett ikke brukt i barnehagen.

Kanskje informantene er inne på noe vesentlig når de sier:

A2: *"Det er ikke noe s som heter kvinnfolk arbeid eller mannfolkarbeid".*

F1: *"Jeg tror vi jobber med det ubevisst, ut fra at samfunnet er kommet så langt på likestillingsområdet."*

²¹ Leif Askland og Nina Rossholt, (Bergen, Fagbokforlaget, 2009)

Mange av oss er kanskje av den oppfatning av likestillingsarbeid er blitt noe ”gammeldags” som ikke er relevant i 2009? At vi er kommet så langt i likestillingsarbeidet ellers i samfunnet at det automatisk gjenspeiler seg i personalets praksis?

Jeg syntes først det var litt alarmerende at ingen av dem jeg snakket med kunne bekrefte at likestilling engang ble diskutert. Men i likhet med Rossholt skjønner jeg at forståelsen av likestilling er ulik fra person til person. Og at det kan være forskjellige måter å arbeide for likestilling på i barnehagen selv om de ikke bruker selve begrepet likestilling: *”Likestilling er et perspektiv som finnes i alt vi gjør selv om det ikke er satt i system”*.²²

Det kan derfor så godt hende at personalet reflekterer rundt likestillingspraksisen, men at de bruker andre begrep i sine diskusjoner. Mine intervju viser at forståelsen av og arbeidet med likestilling er kompleks. Hvordan rammeplanen tolkes, hvordan vi tolker og forstår kjønn, og hvordan likestilling praktiseres varierer fra barnehage til barnehage, og også innad i barnehagene. Hvilke perspektiver vi ser hendelser fra, og hvilke kulturelle briller vi har på oss, avgjør hvordan vi reagerer.

Hvilke regler er det i barnehagen? Får gutter og jenter like muligheter?

Som jeg tidligere nevnte er de uskrevne reglene i barnehagen som jeg egentlig er interessert i, personalets ubevisste holdninger og handlinger i forhold til barna. Men for å finne ut om denne tause kunnskapen virker på håndhevelsen av de skrevne reglene var jeg nødt å finne ut hva slags regler de opererte med:

Begge barnehagene har regler for orden og oppførsel, og det går blant annet på dette med å sitte på plassen sin, og ikke forstyrre hverandre. Snakking skal foregå etter tur, og man må rekke opp hånden mens man venter. Innendørs er det ikke lov å løpe. Man skal bruke ”innestemme”, ikke rope og skrike.

I henhold til Rammeplanen Kap. 1.3 må personalet *”reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter.”*... *”Personalet har som rollemodeller et særlig ansvar for at barnehagens verdigrunnlag etterleves i praksis.”* Med bakgrunn i dette spurte informantene rett ut om reglene i barnehagen ble håndhevet likt overfor jenter og gutter:

A2: *”Vi snakker mer til guttene om å bruke innestemme enn det vi gjør til jentene.”*, *”Vi er mer vant til bråk fra guttene enn fra jentene.”*

²² Leif Askland og Nina Rossholt, (Bergen, Fagbokforlaget, 2009)

F2: *"En reagerer sterkt hvis den "stille jenta" plutselig blir høylytt og bryter regler." , "Ofte er det de barna som innordner seg mest som bryter mot forventningene vi voksne har."*

Og selv om de nødvendig ville innrømme at de ikke alltid var rettferdige, blottla de likevel en bevissthet om at de reagerer ulikt på blant annet jenter og gutters lek:

A2: *"Vet ikke helt. Guttene har en helt annen måte å lek seg på. Mer bråkete kanskje..."*

F2: *"Personalet i barnehagen har overvekt av kvinner, og vår væremåte vet jeg kan være til hinder for leken. Guttelek er ofte mer støyende og fysisk enn jenters lek, og vi (kvinner) må bli flinkere til å tåle den. Menn tåler ofte mye mer støy fra barna enn det kvinner gjør."*

Observasjon:

"Jeg sitter i en sofa og ser på at 3 gutter ruller rundt på gulvet i noe som kan se ut som lekeslossing. Det er nær kroppskontakt og mye fliring og hyling.

En voksen som sitter og klipper i papp sammen med en jente, spretter opp fra benken hun sitter på og iler bort til guttene og sier: *"Nå må dere leke en roligere lek. Det blir bråkete for dem som legger puslespill. Vil dere leke med dyrene?"* Guttene stopper i leken sin, finner frem dyrene, og den voksne går og setter seg igjen.

Jeg flytter blikket rundt i rommet, og ser noen jenter leke i dukkekroken like ved. En voksen er på kjøkkenet og forbereder mat, en tredje voksen sitter og legger puslespill sammen med en jente. Fra garderoben høres musikk, latter, rop og skrål. der er det ingen voksne..."

Ut fra teori vet at voksne gir barn positiv og negativ forsterkning fra ganske tidlig av for å få barna til å oppføre seg slik de vil at gutter og jenter skal oppføre seg. Dette kan være både bevisst og ubevisst. Ubevisst ved at en for eksempel reagerer ulikt på samme atferd avhengig om det er en gutt eller en jente. Og et eksempel kan være at man tåler mer støy og bråk fra en gutt enn fra en jente.

Voksne kan oppfatte gutters lek som forstyrrende, og personalet kan plassere seg i rommet ut fra hvor de synes det er mest behagelig å være. Hvilken lek vi velger å støtte opp om, og hvor vi velger å oppholde oss i barnehagen sier noe om hva vi som kjønn foretrekker. (Det være seg bord aktiviteter, matlaging, pusling. Rolig stillesittende aktiviteter. Ikke høy musikk, dans rop og skrål.) Jeg er enig med Rithander²³ som sier: *"En god del av gutters leker og deres måte å*

²³ Susanne Rithander, (Universitetsforlaget 1992)

*oppføre seg på passer ikke inn i barnehagen. Den aggresjon og villskap som ofte kan komme til uttrykk i guttenes lek, blir ofte møtt med redsel, misnøye og moralisme.*²⁴

Det kan se ut som at jentene i barnehagen har flere muligheter for lek i barnehagen enn hva guttene har, med tanke på hvordan de voksne tilrettelegger. Jeg observerte at jentene oftere hadde voksne i nærheten av seg under lek, og ble sjelden bedt om å roe seg.

Gutter ble oftere bedt om å dempe seg fordi de var for høylytte, og ble oppfordret til å finne på noe annet, eller henvist til et sted hvor denne atferden var tillatt. Det kan tolkes som at det er jenters lek som kvinnene i barnehagen liker best, og som har "livets rett" innendørs.

Hvordan vi reagerer i en gitt situasjon er avhengig av hvilket perspektiv vi har. Det kan være det enkelte barn som står i fokus, eller enn spesifikk barnegruppe, eller fellesskapets beste.

I Hjallipedagogikken tar man utgangspunkt i kjønnetts forskjellighet og tilrettelegger det pedagogiske opplegget ut fra det.

Og jeg kan forstå den voksnes dilemma mellom å opprettholde et forsvarlig lydnivå, og det å ivareta begge kjønns lek. Det kan være vanskelig å velge hva man skal ta hensyn til. Men for å gi like utviklingsmuligheter er det viktig å ha øye for at gutter og jenter har ulike behov, også når det kommer til lek. Dette innebærer blant annet å gi rom også for guttenes måte å leke på uavhengig av hvilken type lek man selv foretrekker.

Å ta plass.

Det er mange måter å ta plass på, og hvis vi bruker begrepet på samme måte som Rossholt gjør, kan vi omtale det både som noe symbolsk og noe fysisk. Om noen hele tiden mer enn andre får snakke i samlingsstund, eller under måltid, uten å rekke opp hånden først, da kan også dette med å få taletid også være en måte å ta plass i barnehagen på.

Noen av mine observasjoner gikk ut på å registrere hvor mye taletid gutter og jenter fikk i samlingsstund, eller under måltid. Dette ut fra antagelsen om at gutter får mer taletid enn jenter i ulike situasjoner. Den ene barnegruppen bestod av 7 jenter og 4 gutter, og den andre barnegruppen bestod av 6 gutter og 3 jenter. Der guttene var i flertall fikk gutter mest taletid, og da skulle man tro at det samme gjaldt for jentene også, men nei. Der jentene var i flertall ble det registrert like mye taletid hos guttene. Og med tanke på at jentene var dobbelt så mange i denne gruppen kan man si observasjonene viser at guttene får mest taletid.

²⁴ Susanne Rithander, (Universitetsforlaget 1992), s 63.

Rossholt sier at *hvis vi lar de som tar rommet, få lov til å ta rommet fysisk igjen og igjen, blir det en kulturell forventning som naturligjøres.*²⁵ Jeg forstår dette som at om hvis personalet går rundt og tror at gutter trenger mer plass enn jenter, og i tillegg gir dem plassen, vil det etter hvert bli en akseptert kultur i barnehagen. En slags selvoppfyllende profeti. Og det kan bli vanskelig å arbeide for å gi gutter og jenter like muligheter hvis det allerede eksisterer en kultur i barnehagen som gir et av kjønnene fortrinnsrett.

Barn er forskjellig, og de kommer fra ulike miljøer. Derfor har barnehagen har et særlig ansvar for at forskjeller i utviklingsmuligheter jevnes ut, i tillegg til at også barnets personlige identitet ivaretas. Det betyr at barna av og til må forskjellsbehandles for å få like muligheter. Hjallipedagogikken fokuserer blant annet på å styrke gutter og jenters svake sider. Og hvis man ser på guttenes tildelte taletid i disse barnehagene ut fra denne teorien kan det være et behov for at personalet lar jentene få øve seg mer på å ta initiativ for å motvirke passivitet når de er sammen med gutter i gruppe, mens guttene trenger å få dempet ned individualismen sin.

I arbeid med likestilling trengs kunnskap som at barn er kroppslige i sin uttrykksmåte, og man må ha respekt for hvordan barna uttrykker seg. Og at selv om jenter og gutter er forskjellige og trenger hjelp og støtte på ulike områder, så må man ikke glemme at det også kan være ulikheter innad i mellom jenter eller gutter som må tas hensyn til. F2: ” *Jeg er bevisst språket i samtale med barn, og jeg mener det er viktig å undre seg sammen med barna om hvorfor ting er slik de er. Hvorfor noe kalles for jentefarge eller guttefarge for eksempel.*”

Selv om F2 ikke deler barnegruppen ut fra kjønn, ser hun behovet for at gutter og jenter kan ha behov for hjelp og støtte på ulike områder. Å være lydhør og støtte usikre barn slik at de evner å uttrykke seg både kroppslig og verbalt sammen med resten av barnegruppen handler om likeverd. Likestilling handler ut fra dette om å se forskjellighet på tvers av kjønn og ikke bare mellom kjønnene.

²⁵ Leif Askland og Nina Rossholt, (Bergen, Fagbokforlaget, 2009)

KONKLUSJON

I mine undersøkelser innhentet jeg data fra kun to barnehager. Det sier seg selv at to barnehager alene ikke kan gi et representativt bilde av hvordan det arbeides med likestilling i norske barnehager. Da hadde jeg nok måtte gjort mine undersøkelser i litt større skala.

Men observasjonene forteller noe om hvordan det er i akkurat disse to barnehagene. Og jeg kan stille spørsmål ved det jeg har hørt og sett i disse to.

Ut fra intervjuene ser jeg at assistenter og pedagoger kan ha ulike oppfatninger av hva likestillingsarbeid i barnehagen består av. Med bakgrunn i dette ser jeg et behov for å bevisstgjøre hele personalet på sine holdninger og handlinger slik at de uskrevne reglene blir synliggjort og de kan bryte med sine gamle vaner. De bør kanskje diskutere gjennom sitt syn på barn og verdigrunnlag slik at de alle drar i samme retning og gir barna de samme utviklingsmuligheter.

Jeg kan også stille spørsmål ved hvorvidt barnehager er så likestillingsfremmende i sitt pedagogiske arbeid som de kanskje ønsker å fremstå. Under observasjonene har jeg sett at det ikke alltid er samsvar mellom personalets ord og handlinger.

Men for å unngå misforståelser må jeg poengtere at jeg har kun fått et mikroskopisk innblikk i disse to barnehagenes hverdag, og at jeg ikke har observert noen notorisk forskjellsbehandling av gutter og jenter. Det er slett ikke sikkert personalet vil kjenne seg igjen i min tolkning av observasjonene. Kanskje hadde vi ulikt perspektiv i samme situasjon, hvilket kan bety at de ved en senere anledning velger å handle annerledes. Konklusjonen min blir rett og slett at jeg ikke kan trekke noen konklusjon.

ETTERORD

Arbeid med oppgaver som denne krever et fokus som det til tider kan være vanskelig å oppnå i en småbarnsmors hverdag, i tillegg til at selve arbeidet med oppgaven kan by på problemer pga manglende erfaring og uforutsette hendelser.

Det er nok ting jeg ville gjort annerledes om jeg fikk mulighet til å gjennomføre dette en gang til. Som å blant annet innhente data fra flere enn bare to barnehager, benytte lydopptaker i alle intervju, observere først og intervju etterpå, lese meg bedre opp på eksisterende forskning på området, og kanskje også intervju barn.

Uforutsette hendelser i privatlivet skapte forsinkelser i arbeidet med oppgaven, og selv med utsettelse på innleveringen føler jeg at tiden jeg hadde til rådighet ble for liten. Psyke og engasjement for oppgaven var ikke helt på topp, med det resultat at oppgaven ble noe mangelfull i forhold til hva jeg forventet av meg selv.

Kort oppsummert kan jeg si at det har det vært interessant, lærerikt, slitsomt og krevende. Og om resultatet av alt arbeidet med å skrive oppgaven ikke ble slik som forventet, vet jeg det ligger mye læring i en prosess, og jeg er mange erfaringer rikere. Det er ikke alltid suksessene man lære mest av...

LITTERATURLISTE

- Askland, Leif og Rossholt, Nina. **Kjønnsdiskurser i barnehagen -mening, makt, medvirkning**, Fagbokforlaget, 2009.
- Bunkholdt, Vigdis. **Utviklingspsykologi**. 2. utgave, Universitetsforlaget, 2000.
- Bø, Inge og Lars Helle, **Pedagogisk ordbok**, Oslo, Universitetsforlaget, 2007.
- Olav Dalland, **Metode og oppgaveskriving for studenter**, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag, 2008.
- Frønes, Ivar. **De likeverdige**. 3. utgave, Gyldendal Norsk Forlag, 2006.
- Gulbrandsen, Liv Mette. **Oppvekst og psykologisk utvikling**. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.
- Knudsen, Ann- Elisabeth. **Snille jenter og dumme gutter**, Pedagogisk Forum, Norsk utgave, 2005.
- Kunnskapsdepartementet, **Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver**, 2006.
- Kunnskapsdepartementet, **Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen**, 2006.
- Larsen, Ann Kristin og Mette Vaagan Slåtten, **En bok om oppvekst- Samfunnsfag for førskolelærere**, 2. utgave, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, 2006.
- Rithander, Susanne. **Snille piker og rabagaster? Jenter og gutter i barnehagen**, Universitetsforlaget AS, 1992.

Annet:

- Brosjyrevedlegget til videofilmen "Hjalli – en uvanlig barnehage", skrevet av Anne-Mette Kruse og Margrét Pálá Ólafsdóttir, 1992.
- ssb.no, Statistisk sentralbyrå sin nettside, 9.11.2009
- <http://www.lovdatab.no/all/tl-20050617-064-001.html#2>
- <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-41-2008-2009-/9/8.html?id=563944>.

VEDLEGG

Intervjuguide.

Veiledende spørsmål til bruk under intervjuene.

Tema: Likestilling i barnehagen.

Problemstilling: Det er ulike regler for gutter og jenter i barnehagen.

Personalets forståelse/holdninger til temaet:

Hva mener du likestillingsarbeidet i barnehagen handler om? Hva legger du i begrepet likestilling?

Rammeplanen:

Hvordan brukes Rammeplan-06 og temaheftet om likestilling, i forhold til likestillingsarbeid i barnehagen?

Praksis:

Hvordan praktiserer du/dere likestilling? (Hvordan gir dere i barnehagen kunnskap om kjønn som ikke virker begrensende for gutter og jenters muligheter?) Gi eksempler.

Regler:

Hvilke regler har dere i barnehagen? (For eksempel i samlingsstund, måltid, lek...)

Har dere like regler for gutter og jenter?

Fysisk miljø:

Hva tenker du om lekene og rommets betydning for det pedagogiske arbeidet? (likestilling)

Hva slags utviklingsmuligheter mener du at dere legger til rette for i denne barnehagen med tanke på leker/fysisk rom? Har jenter og gutter like muligheter? (Begrunn)

5.10.2009

Maybelle Dørum.

Maybelle Dørum,
Auneveien 24 c,
7340 Oppdal.

Oppdal, 21.9.2009.

Til Bjerkehagen barnehage v/ styrer.

Forespørsel om intervju og observasjon av personalet.

Jeg er førskolelærerstudent på høgskolen i Nesna og holder på med bachelor oppgave i pedagogikk. I den forbindelse ønsker jeg gjerne å få observere barn og voksne i ulike situasjoner. Samt intervjué én assistent og én pedagogisk leder.

Hensikten med undersøkelsene:

Temaet for bachelor oppgaven min er likestilling. I henhold til § 1.3 i Rammeplanen er dette et tema barnehagene skal ha et bevisst forhold til, og skal jobbe aktivt med. Det er også utarbeidet et eget temahefte om likestilling.

Jeg finner temaet interessant, men har også erfart at å det å forandre på ”inngrodde vaner” om hva vi for eksempel synes er naturlig at gutter og jenter gjør, kan være en utfordring. Ubevisst har vi alle ulike forventninger til jenter og gutter i barnehagen.

Er det virkelig slik at det er ulike regler for gutter og jenter i barnehagen? Dette ønsker jeg å undersøke.

Ansvarlig for undersøkelsene vil være meg (gjennomfører), min veileder Signe Agnete Hansen, og Høgskolen I Nesna (faglig ansvarlig).

Til mine undersøkelser trenger jeg to (2) av personalet. En pedagogisk leder og en assistent.

Jeg vil gjerne observere personalet/ barna i en voksenstyrt aktivitet, og en ikke voksenstyrt aktivitet. Jeg kommer til å være en ikke - deltagende observatør.

Jeg er fleksibel i forbindelse med observasjons tidspunkt. Observasjonene kan gjøres gjennom hele dager, eller jeg kan komme flere ganger på kortere besøk.

Jeg ønsker også å intervju en pedagogisk leder og en assistent. Intervjuene vil vare ca 60 minutter pr person.

Innhentede opplysninger vil behandles konfidensielt, og jeg har taushetsplikt. Mine dokumenter kommer ikke til å inneholde navn på barnehage, ansatte eller barn.

Innhentede data vil publiseres i min bachelor oppgave i pedagogikk i uke 47, 2009.

Håper på positivt svar.

Mvh

Maybelle Dørum

maybelle@online.no

Tlf: 41 23 70 33

Høgskolen I Nesna.

Veileder Signe A. Hansen kan kontaktes på Tlf: 750 57889, e-post: sah@hinesna.no

21.9.2009.